

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

**ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΚΑΜΠΙΤΑΚΗ ΕΛΕΝΗ

ΜΑΙΟΣ 2007

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σήμερα υπάρχουν περίπου 5000 ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο, είτε να εξαφανιστούν ολοκληρωτικά, λόγω της αραιοκατοίκησης που συνδέεται με την μεγάλη ηλικία, είτε να αποκτήσουν ένα εντελώς νέο πληθυσμό που τυχαίνει να φτάσει εκεί σαν μετανάστης από κάποια άλλη χώρα, κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ένα μεγάλο κομμάτι ιστορικής συνέχειας.

Σε συνδυασμό με την ανάγκη να συγκροτήσουν τις δυναμικές τους, σε μια διαδικασία ευαισθητοποίησης και ανάστροφης πορείας δραστηριοποίησης των νέων ανθρώπων, ο **Αγροτουρισμός** θα αποτελέσει το μεγάλο κίνητρο.

Γιατι να ασχοληθούμε με τον αγροτουρισμό:

- Για να κρατήσουμε τον κόσμο στην ύπαιθρο
- Για να τονώσουμε την αγροτική ζωή
- Για να ενισχύσουμε το οικονομικό εισόδημα
- Για να σταματήσουν να ερημώνουν τα ορεινά χωριά και οι μειωνεκτικές περιοχές της Ελλάδας
- Για να κρατήσουμε τους νέους στον τόπο τους και
- Για να δώσουμε διέξοδο στην ανεργία.

Ακόμα με τον Αγροτουρισμό, πετυχαίνουμε την διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, την ανακαίνιση σπιτιών και αρχοντικών που αφέθηκαν στον χρόνο. Μέσω του Αγροτουρισμού προβάλλεται η πολιτιστική κληρονομιά, η μοναδικότητα της κάθε περιοχής που χάνεται και διαβρώνεται.

Παράλληλα δεν πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι, αποτελεί μια ευκαιρία προσέγγισης των κατοίκων της Ευρώπης, καθώς και των κοινωνιών που αναπτύσσονται στα πλαίσια αυτά παρ 'όλες τις διαφορετικές πολιτισμικές και θρησκευτικές παραδόσεις. Τώρα που τα σημάδια κορεσμού του κλασσικού μοντέλου τουρισμού έχουν αρχίσει να γίνονται εμφανή και τα οφέλη άρχισαν να Ισοσκελίζουν τα προβλήματα, είναι φανερό πως πρέπει να αναζητήσουμε νέες διεξόδους και μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης. Σήμερα αρχίζει να γίνεται συνείδηση ότι η ανάπτυξη των ήπιων μορφών τουρισμού και ιδιαίτερα ο αγροτουρισμος, που χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία του σεβασμού στον άνθρωπο και στο περιβάλλον είναι η πλέον κατάλληλη μορφή τουρισμού που συμβάλλει στην καλύτερη γνωριμία και επικοινωνία των κατοίκων της Ευρώπης, στην διαπαιδαγώγηση των πολιτών ως προς την ανεκτικότητα της όποιας διαφοράς τους και την προστασία των φυσικών πόρων της Ηπείρου.

Δεν είναι τυχαίο ότι η πολιτική ανάπτυξης του Αγροτουρισμού αποτελεί κεντρική κατευθυντήρια πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως απάντηση στα ζητήματα της πολυλειτουργικής γεωργίας, της ενίσχυσης του αγροτικού εισοδήματος, της περιφερειακής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, του αιτήματος του σύγχρονου ανθρώπου για την ποιότητα ζωής. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης που πολλοί "εταίροι" μας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια έχουν υλοποιήσει εδώ και δεκαετίες στην Γαλλία, την Ιταλία, την Αυστρία, υπήρξε η απάντηση στην ερήμωση της περιφέρειας και στη μείωση του αγροτικού εισοδήματος. Σήμερα υπολογίζεται ότι το 70% των Αμερικανών, Αυστραλών, Αυστριακών και Γερμανών και όχι πολύ μικρότερο ποσοστό των

κατοίκων των υπολοίπων χωρών του ΟΟΣΑ κάνουν σε ετήσια βάση, Αγροτουρισμό.

Η Ελλάδα δεν θα σταματήσει να είναι συνυφασμένη με τον μαζικό τουρισμό, αλλά όμως διαθέτει εξαιρετικούς και ποικίλους τουριστικούς πόρους που μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναδείξουν ένα νέο εναλλακτικό πρόσωπο, ένα ήπιο τουριστικό μοντέλο, ένα ποιοτικό προϊόν προσανατολισμένο σε ένα εξίσου ποιοτικό τμήμα αγοράς.

Στόχοι του Αγροτουρισμού

- Βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της αγροτικής περιφέρειας, μέσω της βελτίωσης της τουριστικής υποδομής.
- Συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στις εστίες του, και επανάκαμψη νέων κυρίως ανθρώπων που βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία.
- Δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης για τον αγροτικό πληθυσμό, δράση που συμβάλλει στην ανάπτυξη και καλυτέρευση του βιοτικού επιπέδου του.
- Αύξηση του αγροτικού εισοδήματος.
- Προώθηση, διάδοση και βελτίωση αγροτικών και βιοτεχνικών-χειροτεχνικών προϊόντων.
- Αποκέντρωση του τουριστικού - κυκλώματος.
- Ανάδειξη και αξιοποίηση νέων περιοχών ως τουριστικών, και αντίστοιχα αποσυμφόρηση παραδοσιακών τόπων μαζικού τουρισμού.
- Διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας (τουρισμός μικρής κλίμακας και προστασίας των φυσικών σχηματισμών).
- Μείωση του κοινωνικού κόστους ανάπτυξης του τουρισμού στις αστικές περιοχές.
- Διαφύλαξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής, τοπικής και εθνικής κληρονομιάς (παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τοπική λαϊκή τέχνη, τοπικά ήθη και έθιμα).

ΜΕΡΟΣ 1^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια της λέξης 'αγροτουρισμός' είναι πολυδιάστατη . Αποτελείται από 2 βασικές κατηγορίες:

- α) εκείνες που έχουν καθαρό τουριστικό νοηματικό περιεχόμενο
- β) εκείνες που υποδηλώνουν πολιτική ανάπτυξης μικρών μειονεκτικών χώρων.

Για παράδειγμα, στην πρώτη από τις κατηγορίες αυτές θα μπορούσαν να καταχωρηθούν λέξεις όπως "επικοινωνία", πνευματική και ψυχική γαλήνη και ηρεμία", "marketing", "διαφήμιση", έρευνα της τουριστικής αγοράς", "τουρισμός με ανθρώπινο πρόσωπο", "προδιαγραφές καταλυμάτων-, "άνετες διακοπές", τονισμός της μοναδικότητας του χώρου και προσέλκυσης επισκεπτών- κ-λπ.

Στη δεύτερη από τις κατηγορίες που προαναφέρθηκαν θα μπορούσαν να καταχωρηθούν λέξεις όπως "ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού", "τοπικές πρωτοβουλίες", "πολυαπασχόληση", "δραστηριοποίηση της Γυναίκας του χωριού", "τεχνική – οικονομική – κοινωνική – διοικητική υποδομή Τοπική αυτοδιοίκηση", -Τοπική αυτοδιαχείριση, " τοπικός σχεδιασμός" και "δικαιότερη Κατανομή πλεονάσματος.

Αυτή η διαπίστωση των δύο διαφορετικών οπτικών γωνιών μπορεί να θεωρηθεί η έννοια του Αγροτουρισμού, αφήνοντας στον ερευνητή ή τον μελετητή, την δυνατότητα να επιλέξει σε ποιά από τις δύο να δώσει έμφαση.

Αν πρόκειται για τον policy maker, τον τεχνοκράτη που επιδιώκει την τοπική ανάπτυξη των μικρών μειονεκτικών χώρων, ο Αγροτουρισμός προσφέρεται σαν ένα μοναδικό μεθοδολογικό εργαλείο για να πετύχει τον στόχο του.

Αν, από την άλλη, πρόκειται για εκείνον που θέλει να "φωτίσει" την τουριστική πλευρά αυτής της δραστηριότητας, ο Αγροτουρισμός συνιστά μοναδική ευκαιρία μιας "εναλλακτικής" θεώρησης της όλης τουριστικής μας πολιτικής, που για δεκαετίες τώρα ήταν μονόπλευρα

προσανατολισμένη στον μαζικό τουρισμό δηλαδή τον τουρισμό των 3 'S' (sea - sound sex), με όλα τα οδυνηρά επακόλουθα αυτής της επιλογής: εύκολο κέρδος, υποβάθμιση του φυσικού - αρχιτεκτονικού - πολιτιστικού περιγύρου, τυχοδιωκτισμός, άγρα πελατών, ακαλαίσθητες τσιμεντένιες κατασκευές "ξεκομένες" από την συνολική αρχιτεκτονική του τόπου, το μήνυμα για "φτηνές διακοπές", τα σπίτια χωρίς προδιαγραφές, το ανεξέλεγκτο, το μίζερο και σε τελική ανάλυση, την υποβόθμιση του τουρισμού στην Ελλάδα.

1.2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Εχοντας, τώρα προσδιορίσει την διπλή "οπτική" μέσα από την οποία μπορούμε να μεταφράσουμε την έννοια του Αγροτουρισμού διαπιστώνουμε δύο εναλλακτικές έννοιες:

- Εναλλακτική μορφή τουριστικής δράσης(και όχι απλα μια νεα μορφη τουρισμού)
Εναλλακτική λογική τουριστικής πολιτικής,εναλλακτική τουριστική φιλοσοφία, εναλλακτική προσέγγιση του επισκέπτη – καταναλωτή τουριστικών υπηρεσιών , αναδειξη εναλλακτικών τόπων ως 'τουριστικών θερέτρων'.
- Εναλλακτική ανάπτυξη, προσέγγιση των μικρών, μειονεκτικών τόπων: Εναλλακτική "λογική" αναπτυξιακής προσέγγισης και μεθοδολογίας, εναλλακτικοί τρόποι ευαισθητοποίησης και ενεργοποίησης του τοπικού πληθυσμού, εναλλακτικά πρότυπα ανάπτυξης Κ.λπ.

Ετσι υπάρχει μια άνθιση του μαζικού τουρισμού σε υποανάπτυκτες περιοχές ενώ υπάρχει πιο ποιοτική επιλογή των πελατών που προέρχεται από την αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών σε περισσότερο αναπτυγμένους τόπους.

Προσδιορίζοντας λοιπόν την έννοια του αγροτουρισμού σε μεγαλύτερο βαθμό βάση διεθνής εφαρμογής και εμπειρίας στο αγροτουριστικό κομμάτι του τουρισμού τεινουμε σε έναν ορισμο της εννοιας μέσα από δυο κύριες μορφές.

A) Εκείνη που καλύπτει την φιλοξενία των επισκεπτών (τουριστών) σε μεγάλα αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες αλλά και την καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής των ίδιων των αγροτών.

Η μορφή αυτή αγροτουρισμού διεθνώς γνωστή με την ονομασία "Farmhouse holidays", εφαρμόζεται σε χώρες όπου

επικρατεί η έννοια της μεγάλης ιδιοκτησίας και της μεγάλης γεωργικής εκμετάλλευσης (Γερμανία, Αυστρία, κ.λπ).

B) Εκείνη όπου οι επισκέπτες-τουρίστες φιλοξενούνται σε μικρά αγροτικά κυρίως καταλύματα (που έχουν όμως όλες τις προϋποθέσεις και προδιαγραφές που ορίζονται από την εθνική νομοθεσία, για να χρησιμεύσουν ως καταλύματα), όπου, εκτός από την διαμονή παρέχεται, παράλληλα, πρωτόγονο γεύμα.

Η μορφή αυτή αγροτουρισμού, γνωστή διεθνώς με την ονομασία "Bed and Breakfast" (B&B) εφαρμόζεται στις χώρες εκείνες όπου το χαρακτηριστικό στοιχείο της γεωργικής εκμετάλλευσης είναι το μικρό μέγεθος (Ιταλία, Βρετανία, Κ.λπ.).

Συνεπώς λαμβάνοντας υπ'οψην τις παραπάνω εννοιολογικές προσεγγίσεις που αναλύσαμε και την ελληνική ιδιαιτερότητα της αγροτικής περιφέρειας, η ελληνική διυπηρεσιακή επιτροπή υπο την αιγίδα του ΕΟΤ (14/02/1984) προχώρησε στην σύσταση του παρακάτω ορισμού του Αγροτουρισμού:

"Η τουριστική εκείνη δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μή αστικό από τους απασχολούμενους κυρίως στη γεωργία, σε μικρές μονάδες οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής, με στόχο την δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος στον τοπικό πληθυσμό, τόσο από την ενοικίαση των καταλυμάτων στους τουρίστες, όσο και από την τροφοδοσία αυτών με προϊόντα τοπικής παραγωγής καθώς επίσης και προϊόντα συναφών δραστηριοτήτων (χειροτεχνίας-οικοτεχνίας) επιτοπίως παραγομένων".

Ο ορισμός αυτός δίνει μια καλή προσέγγιση του Αγροτουρισμού που όμως η έννοιά του μεταβάλλεται καθώς ο σύγχρονος τουρισμός γίνεται ολοένα και πιο απαιτητικός, έτσι λαμβάνοντας υπ'οψην τις αλλαγές με την πάροδο του χρόνου, και μετά από έρευνα μας σε όλο το φάσμα καταληξαμε ότι ο αγροτουρισμός δεν είναι παρά μια ήπια μορφή τουρισμού και ανάπτυξης της υπαίθρου. Είναι ουσιαστικά μια αναπτυξιακή διαδικασία, μια μορφή τουρισμού που δεν επεμβαίνει στο περιβάλλον, δεν το αλλοιώνει. Ο αγροτουρισμός φέρνει τον κάτοικο της πόλης στο περιβάλλον του χωριού, της επαρχίας, της αγροτικής ζωής και του δίνει την δυνατότητα να ενσωματωθεί με τις τοπικές συνθήκες.

Στην ουσία ο Αγροτουρισμός είναι μια αναπτυξιακή πρόταση, η οποία μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, προσφέροντας οικονομική άνθηση και ευμάρεια. Πρόκειται για ένα είδος διακοπών που υπαγορεύθηκε από την ανάγκη της οικονομικής επιβίωσης κάποιων μικρών ιδιοκτητών γης, οι οποίοι αποφάσισαν να ακολουθήσουν παραδοσιακές μεθόδους καλλιέργειας, αποφεύγοντας τη χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών ουσιών. Παρά το γεγονός ότι τα προϊόντα από τέτοιες καλλιέργειες αποκτούν μια συνεχώς

αυξανόμενη ζήτηση, οι επιχειρήσεις αυτές δεν είναι ακόμα κερδοφόρες. Η παροχή φιλοξενίας σε ανθρώπους που θέλουν να ζήσουν κοντά στην φύση, που θέλουν να δουν από κοντά τις παραδοσιακές μορφές καλλιέργειας και πολλές φορές να συμμετάσχουν ενεργά σε αυτές, εξασφαλίζει στους ιδιοκτήτες ένα επιπλέον εισόδημα.

1.3. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Στον Αγροτουρισμό ο τουρίστας είναι επισκέπτης, φίλος, θαυμαστής του τόπου, είναι ένας ταξιδιώτης που αναζητά τα μυστικά του τόπου, την αυθεντικότητα και την ομορφιά του, την ήσυχη ζωή και την φυσική κληρονομιά και όλα όσα μοναδικά και ξεχωριστά έχει να προσφέρει ο κάθε τόπος.

Με αυτό τον τρόπο, η ανάπτυξη του Αγροτουρισμού:

- Επιτρέπει την συνέχιση της παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων που πιθανώς να είχαν εκλείψει.
- Διατηρεί ή αναβιώνει τέχνες που διαφορετικά θα είχαν «πεθάνει»
- Συντηρεί τις μνήμες με την αναβίωση εθίμων και παραδοσιακών εκδηλώσεων,
- Γίνεται κανάλι επικοινωνίας των απομονωμένων περιοχών και
- Δίνει προοπτικές στους νέους της περιφέρειας.

Γενικότερα ο Αγροτουρισμός, δε δημιουργεί υποδομές και υπηρεσίες ειδικά γι 'αυτόν, με την μορφή του μαζικού τουρισμού. Δηλαδή, δεν χρησιμοποιεί μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, εμπορικά κέντρα, κέντρα διασκέδασης και όλα όσα είναι συνυφασμένα με τα μεγάλα τουριστικά ρεύματα που κάθε χρόνο κατακλύζουν τα μεγάλα θέρετρα του κόσμου και τα οποία δεν επικεντρώνονται στην επαφή με τον ντόπιο πληθυσμό, την κουλτούρα, τον πολιτισμό, τα ήθη, τα έθιμα αλλά και την νοοτροπία των κατοίκων.

Γι' αυτό στον Αγροτουρισμό φέρνουμε τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση, την καλλιέργεια της γης, την περισυλλογή του καρπού, ο επισκέπτης μαθαίνει να φτιάχνει στον αργαλειό, να κεντάει, να παρατηρεί τα ζώα και τα πουλιά, να δοκιμάζει το κρασί και το τσίπουρο, να καταλαβαίνει τη σωστή ώρα του τρύγου και του προτείνουμε δασώδη μονοπάτια, γαλήνιες λίμνες και ορμητικά ποτάμια και τον ξεναγού με σε παλιές εκκλησίες και μοναστήρια, πέτρινα γεφύρια και αρχαιολογικά ευρήματα.

Ο τουρισμός στην ύπαιθρο είναι η κάθε μορφής τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται ή ασκείται στην ύπαιθρο με σκοπό την αναψυχή.

Ο Αγροτουρίστας δεν αναζητά τις παθητικές διακοπές. Η παραμονή στην ύπαιθρο μπορεί να εμπλουτισθεί με ποικίλες δραστηριότητες, με τα λεγόμενα «σπορ κοντά στη φύση» ή «σπορ περιπέτειας». Ένα ορμητικό ποτάμι μπορεί να είναι μια θαυμάσια ευκαιρία για την διοργάνωση αθλημάτων όπως το ράφτινγκ ή τα κανό. Η διοργάνωση ομάδων πεζοπορίας, το trekking, η ορειβασία, το ποδήλατο ή η κατάβαση βουνού, η τοξοβολία, η ιππασία και γενικότερα όλες οι μορφές δραστηριοτήτων που συνδυάζουν τον τουρισμό περιπέτειας με την ενεργή συμμετοχή και δράση στη φύση, μπορούν να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό του αγροτουριστικού «πακέτου».

Έτσι προκύπτει και το κίνητρο ίδρυσης μονάδων που έχουν σχέση με την ανάγκη του τουρίστα για την επιστροφή στην φύση (τουρισμός φυσιολατρικός, οικολογικός, ορειβατικός, χειμερινός κ.λ.π.) ή απλώς μονάδες που ασκούν δραστηριότητες διακοπών και αναψυχής και αναπτύσσονται στην ύπαιθρο (παραθαλάσσια ξενοδοχειακά συγκροτήματα κ.λ.π.). Όλες αυτές οι μονάδες, δεν είναι απαραίτητο να προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα (π.χ. ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια κ.λ.π.) ή να είναι αποτέλεσμα πρωτοβουλιών της τοπικής αυτοδιοίκησης (π.χ. δημοτική ή κοινοτική πανσιόν, κοινοτικό κάμπινγκ κ.α.) ούτε επίσης να συνδέονται με την κοινωνικοοικονομική και περιβαλλοντική δομή.

Ιδιαίτερη θέση όμως κατέχουν στον Αγροτουρισμό, και οι δραστηριότητες που αξιοποιούν τα πολιτιστικά, θρησκευτικά, λαογραφικά, αρχιτεκτονικά, γαστρονομικά στοιχεία της περιοχής. Έτσι η αξιοποίηση για την δυνατότητα επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια, εκκλησίες, γεφύρια, οινοποιεία, τυροκομία, εργαστήρια τέχνης κ.τ.λ, η συμμετοχή σε πανηγύρια και τοπικές γιορτές, στο μάζεμα της ελιάς ή του τρύγου, καθώς επίσης και τα μαθήματα τοπικής κουζίνας, μπορούν να προσδώσουν στον Αγροτουρισμό την ξεχωριστή τοπική ταυτότητα και να τον αναδείξουν σε μοναδικό προϊόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. ΜΟΡΦΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο αγροτουρισμός έχει συνδέσει το ονομά του με την ησυχία, την ηρεμία, την απλότητα και την φύση. Αναζητώντας την χαλάρωση και την ξεκούραση σε ένα ήρεμο περιβάλλον, σε μια προσπάθεια να αποκοπούν προσωρινά από την αστική τους καθημερινότητα, όσοι επιλέγουν αυτό το είδος διακοπών, πέραν του κάλλους του φυσικού τοπίου του οποίου θα ζήσουν μπορούν να επιδοθούν και σε μια σειρά από δραστηριότητες, όπως, πεζοπορία, ποδηλασία, κολύμπι, ιππασία. Επιπλέον, δίνεται σε αυτούς η δυνατότητα γνωριμίας με την τοπική κουζίνα και η δυνατότητα διατροφής με παραδοσιακά υγιεινά προϊόντα. Παράλληλα, έχουν την δυνατότητα να έρχονται σε επαφή με ήθη και έθιμα των αγροτικών πληθυσμών, έθιμα ξεχασμένα από τους ανθρώπους της πόλης. Επιζητούν γενικότερα την επαφή με την φύση, θέλουν να απολαύσουν την αυθεντικότητα της επαρχιακής ζωής, την ανεπιτήδευτη φιλοξενία, την καθαρότητα του τοπίου και την καθαριότητα του περιβάλλοντος και με αυτό τον τρόπο, να γίνουν κοινωνοί σε μια ζωή που έχει να τους πει πολλά για το κοντινό παρελθόν τους.

Από τα σπουδαιότερα όμως χαρακτηριστικά που διακρίνουν τα άτομα που επιλέγουν τον Αγροτουρισμό, είναι το υψηλά οικονομικό αλλά και μορφωτικό τους επίπεδο. Τα άτομα αυτά θεωρούνται ότι έχουν αυξημένη οικολογική συνείδηση, πολυποίκιλα ενδιαφέροντα, διάθεση για μόρφωση και πολιτιστική προσέγγιση. Δεν παρασύρονται από τον μιμητισμό και τα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας, είναι εκλεπτυσμένοι και με υψηλές απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και το επίπεδο των υπηρεσιών που τους παρέχονται. Σε όλο τον κόσμο ο Αγροτουρίστας θεωρείται ποιοτικός, υψηλών προδιαγραφών και σημαντικής αγοραστικής δύναμης. Ξέρει ακριβώς τι ζητάει και δεν αρκείται σε καταστάσεις που δεν τον ικανοποιούν.

2.2. ΑΝΑΛΥΣΗ

Όλα αυτά διαμορφώνουν τις μορφές του αγροτουρισμού, που μπορούν να σχεδιαστούν και να πραγματοποιηθούν γενικότερα σε έναν προορισμό, μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο βασικές κατηγορίες:

Α) Αμιγείς αγροτουριστικές,

Οι τουρίστες, πέρα από τις διακοπές-ανάπαυση που είναι ο κύριος σκοπός τους, ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες στο αγρόκτημα, είτε με ψυχαγωγικές δραστηριότητες (ψάρεμα, πεζοπορία κ.α.). Στην κατηγορία του αμιγούς αγροτουρισμού μπορούμε να συμπεριλάβουμε τις παρακάτω μορφές:

- **Αγροκτήματα διακοπών:** Μεγάλα αγροκτήματα όπου οι τουρίστες μπορούν να φιλοξενηθούν είτε σε ξεχωριστούς ξενώνες, είτε σε δωμάτια της αγροικίας και να ασχοληθούν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους με αγροτικές εργασίες.
- **Αγροτουριστικά χωριά:** Αγροτικοί οικισμοί που προσφέρουν φιλοξενία σε δωμάτια σπιτιών ή ξενώνες, όπου οι τουρίστες ασχολούνται με αγροτικές εργασίες και ψυχαγωγικές δραστηριότητες (πεζοπορία, ιππασία κ.α.)
- **Ψαροχώρια:** Πρόκειται για τους πιο πολυσυζητημένους σήμερα τόπους αγροτουρισμού όπου οι τουρίστες φιλοξενούνται σε απλά καταλύματα και περνούν ης διακοπές τους μεταξύ θάλασσας, καφενείο του χωριού, φιλική συζήτηση, ομαδικό γλέντι Κ.α.
- **Παραδοσιακοί οικισμοί:** Διαφέρουν από τις παραπάνω αναφερόμενες μορφές αγροτουρισμού όσον αφορά την αρχιτεκτονική όψη τους και την πολεοδομική οργάνωσή τους. Φέρουν δε στοιχεία έντονα της λαϊκής παράδοσης του τόπου που είναι χτισμένα και της κοινωνικής οργάνωσης των κατοίκων τους.
- **Ορεινά χωριά:** Προσφέρουν φιλοξενία σε τουρίστες που προτιμούν το βουνό και τις ψυχαγωγικές δραστηριότητές του (όπως ορειβασία, τυροκομία, πεζοπορία κ.α.).
- **Χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους:** Χωριά που βρίσκονται σε προνομιακές τοποθεσίες (π.χ. όχθες ποταμού ή λιμνών, βουνοπλαγιές, χαράδρες, σπήλαια Κ.λ. π.) όπου οι τουρίστες ξεκουράζονται απολαμβάνοντας την ομορφιά της φύσης και την φιλοξενία των αγροτικών οικογενειών.

B) Σύνθετες αγροτουριστικές.

Οι τουρίστες εκτός από τις δραστηριότητες του αμιγούς αγροτουρισμού είναι δυνατόν να ασχοληθούν με την ικανοποίηση προσωπικών τους αναγκών (π.χ. φυσιολατρεία, υγεία, αθλητισμός). Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι παρακάτω μορφές:

- Κέντρα ιαματικού τουρισμού: Λουτροπόλεις που σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε θεραπευτικές αγωγές. Η φιλοξενία προσφέρεται σε ξενώνες, μικρά ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια.
- Αθλητικά κέντρα: Περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις που προσφέρονται στο τουριστικό προϊόν (ανάπαυση-άθληση). Τα αθλητικά κέντρα εντάσσονται στον αγροτουρισμό σαν ανεξάρτητοι οικισμοί ή σαν εγκαταστάσεις που οι συμπληρωματικές ανάγκες των αθλητών (ύπνος, τροφή, ψυχαγωγία) εξυπηρετούνται από τους κοντινότερους αγροτικούς οικισμούς.
- Camping-caravans: Πρόκειται για χώρους ειδικά διαμορφωμένους όπου οι εποχιακοί τουρίστες κατασκηνώνουν για να περάσουν τις διακοπές τους κοντά στη φύση. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του camping-caravan είναι ότι ζουν στο τροχόσπιτο ή αντίσκοινό τους αυτοεξυπηρετούμενοι.
- Παιδικές κατασκηνώσεις: Εγκαταστάσεις σε αγροτικές περιοχές που φιλοξενούν παιδιά μικρής ηλικίας στα οποία προσφέρονται μαζί με τη φιλοξενία και ψυχαγωγικά προγράμματα.
- Πολιτιστικά κέντρα: Διακοπές σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα και πνευματικές ενασχολήσεις (συμπόσια, συναντήσεις, θεατρικές και μουσικές εκδηλώσεις κ.α.). Η φιλοξενία γίνεται σε παραδοσιακά καταλύματα που είναι κατά γενική ομολογία διατηρητέα μια και η εκάστοτε περιοχή έχει μνημεία πολιτισμοί).

2.3. ΕΡΕΥΝΑ – ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Στο νομό Ηρακλείου με βάση τη δομή της τοπικής γεωργικής οικονομίας επιλέχθηκαν κυρίως οι μορφές εκείνες του αγροτουρισμού, οι οποίες αφορούν τη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά. Αυτό γιατί η μεγάλη κατάτμηση των αγροτικών ιδιοκτησιών δεν φαίνεται να ευνοεί ιδιαίτερα τη συμμετοχή των τουριστών σε αγροτικές εργασίες άρα οι συγκεκριμένες μορφές αγροτουρισμού είναι περισσότερο εφικτές και

δόκιμες για το νόμο, χωρίς να αποκλείονται οι άλλες μορφές σε ορισμένες περιπτώσεις που δεν ακολουθούν το γενικό κανόνα. Πάντως μέχρι σήμερα ο σχεδιασμός της αγροτουριστικής ανάπτυξης έχει κινηθεί προς τις παραπάνω μορφές.

Συνοψίζοντας, το πρόγραμμα που αναπτύσσεται σχεδιάζεται έτσι ώστε να παρέχει στον επισκέπτη: Ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα, εστιατόρια οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα, χώρους για άθληση, χώρους αναψυχής σε περιοχές με φυσικές ομορφιές, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εργαστήρια παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης, ειδών διατροφής με ντόπια προϊόντα κ.λ.π. Οι αγρότες και οι αγρότισσες, που πρόκειται να ασχοληθούν με τον αγροτουρισμό, θα πρέπει να παρακολουθήσουν εκπαιδευτικά προγράμματα, ανάλογα με τη συμπληρωματική απασχόλησή τους, ώστε να έχουν ικανοποιητική επαγγελματική κατάρτιση και να παρέχουν στους επισκέπτες καλές υπηρεσίες και προϊόντα ποιότητας.

Η προσπάθεια να ενταχθεί ο τουρισμός στην τοπική αγροτική δομή, ιδιαίτερα στο οικονομικό επίπεδο, προϋποθέτει έναν αγρότη οικονομικά ενεργό που ασκεί την αγροτική δραστηριότητα σαν επάγγελμα βασικό ενώ ο τουρισμός συμβάλλει απλώς στην συμπλήρωση του εισοδήματος.

Η επαφή του τουρίστα με τον ντόπιο είναι συνήθως περισσότερο ειλικρινής και άμεση, αφού η ίδια η τουριστική δραστηριότητα προϋποθέτει τη συμμετοχή σε κοινές δραστηριότητες. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός ότι μεγάλο μέρος αυτής της μορφής τουρισμού είναι οικογενειακής μορφής, αφού ο χώρος επιτρέπει και στα παιδιά να λειτουργήσουν περισσότερο ελεύθερα.

Ο Αγροτουρισμός συμβάλλει δυναμικά στην απορρόφηση τοπικών αγροτικών προϊόντων (γλυκά, διακοσμητικά, τυροκομικά κ.α), δημιουργώντας έτσι ένα προσθετό εισόδημα στις αγροτικές περιοχές. Άλλωστε οι αγρότες είναι σχεδόν οικονομικά ενεργοί και έχουν ως κύρια απασχόληση την γεωργία. Οι ίδιοι είναι και ιδιοκτήτες κατοικίας, που μπορεί να διαθέτει χώρο ικανό να μετατραπεί σε τουριστικά δωμάτια ή σε οικοπεδική έκταση ικανή για την ανέγερση τέτοιων δωματίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

3.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Ο όρος ‘αγροτικός τουρισμός’ σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας όρος ευρύς, ο οποίος καλύπτει όχι μόνο τον τουρισμό στα αγροκτήματα ή αγροτουρισμό, αλλά και κάθε τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στον αγροτικό χώρο.

Από τον γενικό αυτό ορισμό διαπιστώνουμε τις ποικίλες και ιδιόμορφες περιπτώσεις, οι οποίες εμπεριέχονται στην έννοια του αγροτικού τουρισμού. Έτσι παρ' όλο που οι λέξεις είναι κοινές και διαδεδομένες στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, στην πραγματικότητα αντιστοιχούν σε διαφορετικές και σύνθετες συνθήκες. Κι αυτό έχει την εξήγησή του. Ο ορισμός που προαναφέραμε χρησιμοποιεί τον όρο ‘αγροτικός χώρος’ ως καθοριστικό στοιχείο προσδιορισμού του αγροτικού τουρισμού, έννοια όμως η οποία έχει διαφορετικό περιεχόμενο για κάθε χώρα της Ευρώπης. Έτσι, για την Ιταλία, την Γερμανία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και τη Γαλλία, ως αγροτικός χώρος καθορίζεται, επίσημα ή ανεπίσημα, εκείνος στον οποίο η οικιστική συγκέντρωση είναι σχετικά μικρή. Ωστόσο, ακόμα και μεταξύ των χωρών που αποδέχονται τον ίδιο ορισμό υπάρχουν διαφοροποιήσεις και διαφορετικές οριοθετήσεις. Έτσι, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ολλανδία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο οριοθετούν τον αγροτικό χώρο έξω από οποιαδήποτε περιοχή που δεν χαρακτηρίζεται ως πόλη, παραθαλάσσια ή ορεινή, ενώ η Ιταλία κατατάσει τις ορεινές περιοχές στον αγροτικό χώρο. Κατά συνέπεια, οι πρώτες χώρες δεν συνυπολογίζουν στην έννοια του αγροτικού τουρισμού τις τουριστικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στις ορεινές περιοχές, πράγμα που δεν ισχύει για την Ιταλία.

3.2. ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα είναι πολύ δύσκολο να οριοθετήσουμε τον αγροτικό χώρο εξ αιτίας της ιδιόμορφης γεωγραφικής της δομής, όπου βουνό και θάλασσα συνυπάρχουν, ενώ οι ακτές δεν απέχουν παρά ελάχιστα χιλιόμετρα από δυσπρόσιτα και απομακρυσμένα σημεία της χώρας. Υπάρχουν, επί παραδείγματι, περιοχές στη χώρα μας όπου τα βουνά καταλήγουν κατευθείαν στη θάλασσα, όπως το Πήλιο ή ο Όλυμπος.

Έτσι λοιπόν στην Ελλάδα, όταν χρησιμοποιούμε τον όρο ‘αγροτικός χώρος’ εννοούμε ως επί το πλείστον εκείνο τον χώρο, ακόμη κι αν αυτός βρίσκεται στο βουνό ή κοντά στη θάλασσα, όπου ασκείται η γεωργία. Κατά συνέπεια, η έννοια του αγροτικού τουρισμού συμπεριλαμβάνει κάθε τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε μη αστικό χώρο και έτσι δεν πρέπει να μας ξενίζει το γεγονός της ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων σε παραθαλάσσιες περιοχές, όπως συμβαίνει με τον Γυναικείο Αγροτουριστικό Συνεταιρισμό στην Πέτρα της Λέσβου.

Παρά την επικράτηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση του όρου ‘αγροτικός τουρισμός’ με την ευρύτερή του έννοια, τον μεγαλύτερο όγκο των δραστηριοτήτων που έχουν αναπτυχθεί σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες τον διαχειρίζονται γεωργοί.

Η τουριστική αυτή δραστηριότητα των γεωργών αποδίδεται με διάφορους όρους, όπως ‘αγροτουρισμός’, ‘τουρισμός στα αγροκτήματα’, ‘πράσινος τουρισμός’, ‘τουριστική προσφορά των γεωργών’ κ.α., η ποικιλία των οποίων καταδεικνύει και την ποικιλομορφία των τουριστικών υπηρεσιών που προσφέρονται.

3.3. ΠΡΟΦΙΛ ΕΥΡΩΠΑΪΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση της κατάστασης που επικρατεί στον τομέα του αγροτικού τουρισμού και του αγροτουρισμού στις χώρες της Ευρώπης, κρίνουμε σκόπιμο να σκιαγραφήσουμε συνοπτικά τη συμπεριφορά και τις προτιμήσεις των ευρωπαϊών τουριστών, οι οποίοι αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία της πελατείας που προσελκύει ο αγροτικός τουρισμός στην Ευρώπη.

Παρ' ότι τα στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουμε αντλούνται από έρευνα του 1986 που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της Υπηρεσίας Τουρισμού της Γενικής Διεύθυνσης Μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ίσως θα μπορούσαν να θεωρηθούν παρωχημένα, εντούτοις

εξακολουθούν να αντικατοπτρίζουν και σήμερα την κατάσταση που επικρατεί στην αγορά του αγροτικού τουρισμού.

Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία της έρευνας αυτής, η πλειοψηφία των Ευρωπαίων (68%) κάνουν τις διακοπές τους στη χώρα τους, ενώ ένα ποσοστό 20% επιλέγει κάποια άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως μέσο μεταφοράς χρησιμοποιούν ως επί το πλείστον το αυτοκίνητο, γεγονός που τους εξασφαλίζει κάποια αυτονομία κινήσεων και τους παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε τουριστικές δραστηριότητες ή τουριστικούς πόρους που θα τους ενδιέφεραν. Ελκύονται κατά πρώτο λόγο από τις φυσικές ομορφιές του τόπου που επισκέπτονται και επιθυμούν ένα κόστος ζωής που να μην είναι πολύ υψηλό, να τους παρέχει όμως όλες τις ανέσεις στις οποίες είναι συνηθισμένοι. Αναζητούν επίσης ένα τέτοιο τουριστικό προϊόν, του οποίου τα στοιχεία να τους εξασφαλίζουν καλές διακοπές. Οργανώνουν μόνοι ης διακοπές τους και επιλέγουν αυτό που γνωρίζουν χωρίς να προσφεύγουν ιδιαίτερα σε κάποια πρακτορεία ταξιδίων.

Ως τόπος διακοπών σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες πρώτη επιλογή των τουριστών είναι η θάλασσα. Οι Ολλανδοί, οι Γερμανοί, οι Πορτογάλλοι, οι Βρετανοί, οι Γάλλοι και οι Βέλγοι σαν δεύτερο τόπο διακοπών επιλέγουν την ύπαιθρο, σε ποσοστό υψηλότερο του 30%. Στην Ελλάδα απεναντίας το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται στο 8%.

Τα τελευταία χρόνια, εκτός από τα παραπάνω χαρακτηριστικά, εμφανίζεται μία τάση των Ευρωπαίων τουριστών για αναζήτηση 'στυλ' γνησιότητας και για προτίμηση ενός τουρισμού που έχει περιεχόμενο, πνευματική αναζήτηση και επαφή με τους ανθρώπους.

Η διαφοροποίηση αυτή των απαιτήσεων των τουριστών παρέχει τη δυνατότητα στις αγροτικές περιοχές να εξελίξουν, να αναδείξουν ή ακόμη και να ανακαλύψουν το αγροτο-τουριστικό τους δυναμικό. Τους δίνεται δηλαδή η ευκαιρία είτε να οργανώσουν, είτε να εμπλουτίσουν, ε.ίτε να αναδιαρθρώσουν εκείνες τις δραστηριότητες αγροτικού τουρισμού που αξιοποιούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και ανταποκρίνονται στις νέες αναζητήσεις των τουριστών. Με άλλα λόγια, δημιουργούνται εκείνες οι συνθήκες που θα μπορούσαν να συντείνουν στην προώθηση του αγροτικού τουρισμού και στην ανάπτυξη γνωστών ή νέων αγροτουριστικών περιοχών.

Δυστηχώς, μόλις πριν λίγα χρόνια οι δυνατότητες και οι δραστηριότητες που αναπτύσσονταν στο πλαίσιο του αγροτικού τουρισμού ήταν ουσιαστικά άγνωστες στο ευρύ κοινό. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η ιδέα του αγροτικού τουρισμού ταυτιζόταν λίγο ή πολύ, για τους περισσότερους Ευρωπαίους με τον φτηνό τουρισμό. Έτσι η έννοια του περιοριζόταν ως επί το πλείστον στην παροχή κάποιου καταλύματος, το οποίο βεβαίως απήχε κατάπολύ από το πρότυπο των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων των πολυσύχναστων τουριστικών ζωνών.

Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η κατάσταση αυτή έχει αλλάξει σε αρκετά κράτη, γεγονός το οποίο αποδίδεται στην εξέλιξη της τουριστικής ζήτησης. Παράλληλα με την αναζήτηση της ποιότητας, όλο και περισσότεροι τουρίστες απαιτούν ποικιλία δραστηριοτήτων στις διακοπές τους και επιδιώκουν την εκπλήρωση συγκεκριμένων στόχων τους. Ακολουθώντας λοιπόν ης νέες συντεταγμένες της τουριστικής ζήτησης αρχίζει να καθιερώνεται γύρω από τα αγροτικά τουριστικά προϊόντα μία πολιτική. Έτσι στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης και κυρίως στη Γαλλία, στην Ιταλία, στην Ολλανδία και στη Δανία αρχίζει να υιοθετείται η ένοια του αγροτουριστικού προϊόντος, το οποίο αποτελείται από ένα σύνολο παροχών και υπηρεσιών που προσβλέπουν στην καλύτερη δυνατή ικανοποίηση των προσδοκιών των τουριστών από τις διακοπές τους. Κατά αυτή την έννοια, τα αγροτικά τουριστικά προϊόντα είναι πολυάριθμα και πολυποίκιλα. Περιλαμβάνουν δηλαδή, εκτός από την κλασική παροχή καταλύματος και εστίασης, δραστηριότητες οι οποίες αξιοποιούν τους φυσικούς, πολιτιστικούς, και χειροτεχνικούς πόρους της περιοχής υποδοχής. Σ' αυτά τα πλαίσια, προβάλλουν την εξερεύνηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και την ιστορική ή θρησκευτική ξενάγηση, ποσοκαλούν σε γιορτές και πανηγύρια ή προωθο'ν φυσιολατρικές δραστηριότητες αναψυχής.

Η ιδέα του αγροτικού τουρισμού κατά αυτόν τον τρόπο αρχίζει να διαπνέεται από το πνεύμα των διακοπών που επιζητά τα τελευταία χρόνια ο Ευρωπαϊός τουρίστας, δηλαδή από την αναζήτηση της άσκησης του σώματος και της ψυχής, την γνωριμία με τον άνθρωπο και τον πολιτισμό καθώς και την ενασχόληση με δραστηριότητες και αθλοπαιδιές που φέρνουν τον τουρίστα σε επαφή με τα φυσικά στοιχεία, το νερό, τον αέρα, τη γη.

3.4. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Αν και σε αδρές γραμμές η εξέλιξη της ιδέας του αγροτικού τουρισμού και η υλοποίησή της ακολουθεί παρόμοια χνάρια, εντούτοις, η τουριστική προσφορά σε καταλύματα διαφέρει ποσότητα και ποιοτικά από τη μία χώρα στην άλλη εξαιτίας της διαφοροποίησης των κανονισμών, των ορισμών, της τυποποίησης και της ταξινόμησης. Ωστόσο υπάρχουν κάποιες σταθερές, οι οποίες επιτρέπουν την ανάδειξη κάποιων κοινών τύπων καταλυμάτων που συναντάμε σε πολλές ευρωπαϊκές περιοχές.

Μεταξύ αυτών αναφέρουμε:

- Τα αγροτικά ξενοδοχεία

Πρόκειται είτε για μικρές οικογενειακές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις οι οποίες είναι εγκατεστημένες και λειτουργούν στο χωριό, είτε για συγκροτήματα πολυτελείας τα οποία τις περισσότερες φορές αξιοποιούν την ήδη υπάρχουσα αρχιτεκτονική κληρονομιά, είτε για συγκροτήματα ή αγροκτήματα εξειδικευμένων υπηρεσιών.

Σε ότι αφορά τα μικρά οικογενειακά ξενοδοχεία αξίζει να αναφέρουμε τις περιπτώσεις των 'Logis de France' και 'Auberges de France' της Γαλλίας καθώς επίσης και τα 'Village Inns Hotels' της Ιρλανδίας.

Τα 'Logis de France' και τα 'Auberges de France' είναι μια μορφή οργάνωσης συμβαλλόμενων μικρών ξενοδοχειακών μονάδων σε επίπεδο νομού, που προσφέρουν εκτός του ύπνου και φαγητό. Ξεκίνησαν το 1949 με σκοπό τη διαφύλαξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της ενδοχώρας της Γαλλίας και στηρίχθηκαν στη συνεργασία της τοπικής αγροτικής κοινωνίας με τους μικροξενοδόχους. Τα μέλη τους αναλαμβάνουν την προσωπική σχέση με τον πελάτη και να προβάλλουν τον τοπικό παραδοσιακό χαρακτήρα της περιοχής.

Στην ίδια ιδέα της ένταξης της αγροτουριστικής μονάδας στην κοινωνία του χωριού στηρίζονται και τα 'Village Inns' της Ιρλανδίας, τα οποία διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην εμπύχωση της κοινωνικής ζωής του χωριού. Αποτελούν και αυτά μικρές οικογενειακές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις.

Σε ότι αφορά τα συγκροτήματα πολυτελείας, αυτά βρίσκονται στον αγροτικό *χώρο* όλων σχεδόν των χωρών της Ευρώπης. Αν και θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι δεν εγγράφονται επακριβώς στην ιδέα του αγροτικού τουρισμού, παρ'όλα αυτά δεν μπορεί να αγνοηθεί ο ρόλος τους. Όπως και να αποκαλούνται αυτά (Chateaux στην Γαλλία, Health Farms στην Αγγλία, Paradores στην Ισπανία, Manor House Hotels στην Ιρλανδία) οι δυνατότητες που παρέχουν συμβολίζουν ένα είδος αγροτικού τουρισμού πολυτελείας, ο οποίος μπορεί να αποτελέσει ικανό πόλο έλξης τουριστών υψηλών κυρίως εισοδημάτων.

Τα συγκροτήματα ή αγροκτήματα εξειδικευμένων υπηρεσιών, τέλος, προτείνουν και προσφέρουν πρόγραμμα δραστηριοτήτων επιπλέον του καταλύματος. Τέτοιες εγκαταστάσεις, όπως ξενοδοχεία με ιδιωτική ζώνη κυνηγιού ή ψαρέματος κ.λ.π., συναντάμε λίγο πολύ σε όλα τα κράτη της Ευρώπης. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα εγκαταστάσεων που προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες ψαρέματος είναι τα Relais St. Piere στην Γαλλία, τα οποία διαρθρώνουν τις δραστηριότητές τους γύρω από το ψάρεμα που αποτελεί και την κυρίαρχη δραστηριότητα. Έτσι λοιπόν προτείνονται ειδικές διαδρομές ψαρέματος στους τουρίστες, τους δίνεται η δυνατότητα μαγειρέματος των ψαριών που ψάρεψαν κ.λ.π.

Σε ότι αφορά τα εξειδικευμένα αγροκτήματα, αυτά απαντώνται κυρίως στην Γερμανία, στη Γαλλία, στην Ιταλία και στην Ολλανδία και μπορούν να διακριθούν σε: ειδικά αγροκτήματα υποδοχής παιδιών, ειδικά αγροκτήματα υποδοχής ατόμων με ειδικές ανάγκες, αγροκτήματα ιππασίας, αγροκτήματα ψαρέματος κ.α.

- Τα αγροτικά κάμπινγκς

Τα αγροτικά κάμπινγκς μπορεί να ανήκουν στο Δήμο 11 στην Κοινότητα, σε συλλόγους, συνεταιρισμούς, ή ιδιώτες.

Πρόκειται κατά κανόνα για κάμπινγκς τα οποία χαρακτηρίζονται από διαφορετική ποιότητα, κυρίως σε σύγκριση μ' αυτά των παραθαλάσσιων περιοχών. Έχουν καταγραφεί κάποια κάμπινγκς, κυρίως στην Ολλανδία, στη Γαλλία και στη Γερμανία, τα οποία αξιοποιώντας τον η αγροτικό χαρακτήρα των εγκαταστάσεών τους και αποφεύγοντας τον μιμητισμό των παραθαλάσσιων έχουν καταφέρει να επιτύχουν αξιοθαύμαστα αποτελέσματα.

Δυο σημεία επιτυχίας των αγροτικών κάμπινγκς που θα πρέπει να αναφερθούν είναι:

1. Η καλή επιλογή του δαπέδου και κυρίως η άνεση,
2. Η αξιοποίηση του όρου 'αγροτικό' μέσω της προσφοράς ποικίλων δραστηριοτήτων που εγγράφονται στο φυσικό περιβάλλον του κάμπινγκς (πεζοπορίες, ορειβασίες κ.λ.π.) ή και η προώθηση ιδιαίτερων πόλων έλξης της περιοχής (φυσικές ομορφιές).

Το κάμπινγκς στο αγρόκτημα αποτελεί την κυρίαρχη αγροτουριστική προσφορά στην Ολλανδία και είναι σχετικά ανεπτυγμένο στη Γαλλία και στη Γερμανία. Αντίθετα είναι ανύπαρκτο στην Ιρλανδία και πολύ περισσότερο στις άλλες χώρες.

- Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια -αγροτικές κατοικίες

Η ξένιση σε ενοικιαζόμενα δωμάτια ή μικρές ανεξάρτητες κατοικίες αντιπροσωπεύει την κυρίαρχη ιδέα που έχει ο τουρίστας για τον αγροτικό τουρισμό.

Σε πολλές χώρες της Ευρώπης (Ιταλία, Πορτογαλία, Λουξεμβούργο, Γαλλία) η προώθηση της φιλοξενίας στην αγροτική κατοικία υπήρξε το αποτέλεσμα προτροπής των υπευθύνων για τη διατήρηση και αξιοποίηση της τοπικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς δημοσίων φορέων, οι οποίοι είδαν τον αγροτικό τουρισμό ως δραστηριότητα στην υπηρεσία διάσωσης της κληρονομιάς αυτής.

Η φιλοξενία σε αγροτικά καταλύματα μπορεί να διακριθεί σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια,

- Τις επιπλωμένες κατοικίες.

Επίσης μπορεί να διαχωρισθεί στα καταλύματα που προσφέρονται από τους γεωργούς και σε εκείνα που προσφέρονται από αγρότες μη γεωργούς. Ο διαχωρισμός μεταξύ των καταλυμάτων που προσφέρονται από γεωργούς και αυτών που δεν είναι γεωργοί τείνει να γίνει όλο και πιο δυσδιάκριτος.

Στην Ιταλία για παράδειγμα ένα κατάλυμα θεωρείται ως αγροτικό κατάλυμα όταν προσφέρεται από γεωργό του οποίου το εισόδημα από τον τουρισμό είναι μεγαλύτερο του γεωργικού εισοδήματος. Όταν το ίδιο κατάλυμα προσφέρεται από γεωργό ο οποίος επιτυγχάνει εισόδημα από τον τουρισμό μικρότερο από ότι από τη γεωργία, τότε αυτό χαρακτηρίζεται ως αγροτουριστικό. Με άλλα λόγια στην πρώτη περίπτωση μιλάμε για αγροτικό τουρισμό και στη δεύτερη για αγροτουρισμό ή τουρισμό στα αγροκτήματα.

Η ενοικίαση αγροτικών επιπλωμένων κατοικιών σε ορισμένες χώρες όπως η Γαλλία, η Ισπανία, η Ελλάδα, είναι εξαιρετικά σημαντική ενώ σε άλλες όπως το Βέλγιο περιορισμένη και στην Ολλανδία ανύπαρκτη.

Σε μερικές χώρες όπως η Γαλλία και το Βέλγιο υπάρχουν κανονισμοί οι οποίοι αποβλέπουν στο διαχωρισμό των επιπλωμένων κατοικιών για κοινή τουριστική χρήση από τα αγροτικά καταλύματα, ενώ σε άλλες χώρες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η Ελλάδα, δεν υπάρχει η διάκριση αυτή.

Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια που προσφέρουν ύπνο και πρωινό και χαρακτηρίζαν εδώ και πολύ καιρό τον βρετανικό τουρισμό, έχουν εξαπλωθεί σημαντικά στις μεσογειακές χώρες.

Σήμερα ο τύπος αυτός ξέनिσης τουριστών είναι διαδεδομένος σε όλες τις χώρες της Ευρώπης με διαφορετική όμως ένταση. Αποτελεί το βασικό συστατικό της αγροτουριστικής προσφοράς στην Γερμανία, στη Μεγάλη Βρετανία, στην Πορτογαλία, στην Ιρλανδία, στο Λουξεμβούργο, στην Ελλάδα, στην Ισπανία και στο Βέλγιο.

Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια αλλά και οι ανεξάρτητες κατοικίες που προσφέρονται από γεωργούς διακρίνονται από τα υπόλοιπα και αναγνωρίζονται μόνο στο Βέλγιο, στη Δανία, στην Πορτογαλία, στην Ιταλία και στη Γαλλία.

3.5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Μέχρι το τέλος του 1999 οι δραστηριότητες του αγροτουρισμού υλοποιούνταν στο πλαίσιο του Καν. 950/97 των ΠΕΠ, του ν. 2520/97 και της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADERII. Σήμερα όλες οι διατάξεις έχουν παγώσει, εν όψει της αναμενόμενης έγκρισης του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για το 2000-2006.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία πάνω στο θέμα, εμπειρία που τεκμηριώνεται θέμα των κινήτρων που δόθηκαν για τον αγροτουρισμό υποδείχνει ως Δικαιούχους:

- Τους αγρότες κατά κύριο λόγο επάγγελμα, εκείνους που πραγματοποιούν περισσότερο από 50% του εισοδήματός τους από την απασχόληση με την γεωργία, μόνιμους κατοίκους των περιοχών εφαρμογής του προγράμματος.
- Τους συνεταιρισμούς και επιχειρήσεις του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Τους Έλληνες της διασποράς που επιθυμούν να επιστρέψουν στην πατρίδα και να εγκατασταθούν μόνιμα σε αγροτική περιοχή.

3.6. ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Τα τελευταία χρόνια στο νομό Ηρακλείου πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες αγροτουριστικές δράσεις στα πλαίσια του LEADER II:

- Δημιουργία, εκσυγχρονισμός και επέκταση εννέα αγροτουριστικών καταλυμάτων.
- Δημιουργία τριών γραφείων ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Δημιουργία δύο μουσείων αγροτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Έκδοση τουριστικού οδηγού για την προβολή της περιοχής.
- Δημιουργία και εκσυγχρονισμός δέκα κέντρων εστίασης και αναψυχής.

Όπως παρατηρούμε από τη διάθεση των χρηματοδοτικών πόρων του LEADER II, στα πλαίσια της χρηματοδότησης του αγροτουρισμού, δεν ευνοήθηκε μόνο ο αγροτουρισμός, αλλά σε μεγάλο ποσοστό και άλλες ειδικές μορφές τουρισμού, όπως ο πολιτιστικός και ο γαστρονομικός. Επίσης προβλήθηκε γενικότερα η περιοχή. Στο παρελθόν αξίζει να αναφερθεί πως κονδύλια για τον αγροτουρισμό δεν είχαν τύχει σωστής μεταχείρισης. Είχαν χρησιμοποιηθεί για να χρηματοδοτήσουν απλά

ενοικιαζόμενα δωμάτια, χωρίς όμως αυτά να μπορούν να χαρακτηριστούν όπως διαπιστώθηκε από την λειτουργία τους σαν Αγροτουριστικά καταλύματα. Ελπίζουμε στο μέλλον τα κονδύλια που παρέχονται από τα παραπάνω προγράμματα να χρησιμοποιηθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για την ανάπτυξη αυτού του είδους εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Γιατί Να Ασχοληθούμε Με Τον Αγροτουρισμό;

- Για να κρατήσουμε τον κόσμο στην ύπαιθρο
- Για να τονώσουμε την αγροτική ζωή
- Για να ενισχύσουμε το οικονομικό εισόδημα
- Για να σταματήσουν να ερημώνουν τα ορεινά χώρια και οι μειονεκτικές περιοχές της Ελλάδας, που για διάφορους λόγους δεν είχαν μέχρι πρόσφατα ευκαιρία ανάπτυξης και αξιοποίησης,
- Για να κρατήσουμε τους νέους στον τόπο τους, και
- Να δώσουμε διέξοδο στην ανεργία

Με τον Αγροτουρισμό, πετυχαίνουμε την παραμονή των κατοίκων στις περιοχές τους, την διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, την ανακαίνιση σπιτιών και αρχοντικών που αφέθηκαν στον χρόνο. Μέσω του Αγροτουρισμού προβάλλεται η πολιτιστική κληρονομιά, η

μοναδικότητα της κάθε περιοχής που χάνεται και διαβρώνεται. Σήμερα υπάρχουν περίπου 5000 ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο, είτε να εξαφανιστούν ολοκληρωτικά, λόγω της αραιοκατοίκησης που συνδέεται με την μεγάλη ηλικία, είτε να αποκτήσουν ένα εντελώς νέο πληθυσμό που τυχαίνει να φτάσει εκεί σαν μετανάστης από κάποια άλλη χώρα, κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ένα μεγάλο κομμάτι ιστορικής συνέχειας.

Σε συνδυασμό με την ανάγκη να συγκροτήσουν τις δυναμικές τους, σε μια διαδικασία ευαισθητοποίησης και ανάστροφης πορείας δραστηριοποίησης των νέων ανθρώπων, ο Αγροτουρισμός θα αποτελέσει το μεγάλο κίνητρο. Παράλληλα δεν πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι, αποτελεί μια ευκαιρία προσέγγισης των κατοίκων της Ευρώπης, καθώς και των κοινωνιών που αναπτύσσονται στα πλαίσια αυτά παρ' όλες τις διαφορετικές πολιτισμικές και θρησκευτικές παραδόσεις.

Τώρα που τα σημάδια κορεσμού του κλασσικού μοντέλου τουρισμού έχουν αρχίσει να γίνονται εμφανή και τα οφέλη άρχισαν να ισοσκελίζουν τα προβλήματα, είναι φανερό πως πρέπει να αναζητήσουμε νέες διεξόδους και μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης. Σήμερα αρχίζει να γίνεται συνείδηση ότι η ανάπτυξη των ήπιων μορφών τουρισμού και ιδιαίτερα ο αγροτουρισμός, που χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία του σεβασμού στον άνθρωπο και στο περιβάλλον είναι η πλέον κατάλληλη μορφή τουρισμού που συμβάλλει στην καλύτερη γνωριμία και επικοινωνία των κατοίκων της Ευρώπης, στην διαπαιδαγώγηση των πολιτών ως προς την ανεκτικότητα της όποιας διαφοράς τους και την προστασία των φυσικών πόρων της Ηπείρου.

Δεν είναι τυχαίο ότι η πολιτική ανάπτυξης του Αγροτουρισμού αποτελεί κεντρική κατευθυντήρια πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως απάντηση στα ζητήματα της πολυλειτουργικής γεωργίας, της ενίσχυσης του

αγροτικού εισοδήματος, της περιφερειακής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, του αιτήματος του σύγχρονου ανθρώπου για την ποιότητα ζωής. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης που πολλοί «εταίροι» μας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια έχουν υλοποιήσει εδώ και δεκαετίες στην Γαλλία, την Ιταλία, την Αυστρία, υπήρξε η απάντηση στην ερήμωση της περιφέρειας και στη μείωση του αγροτικού εισοδήματος. Σήμερα υπολογίζεται ότι το 70% των Αμερικανών, Αυστραλών, Αυστριακών και Γερμανών και όχι πολύ μικρότερο ποσοστό των κατοίκων των υπολοίπων χωρών του ΟΟΣΑ κάνουν σε ετήσια βάση, Αγροτουρισμό.

Η Ελλάδα δεν θα σταματήσει να είναι συνυφασμένη με τον μαζικό τουρισμό, αλλά όμως διαθέτει εξαιρετικούς και ποικίλους τουριστικούς πόρους που μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναδείξουν ένα νέο εναλλακτικό πρόσωπο, ένα ήπιο τουριστικό μοντέλο, ένα ποιοτικό προϊόν προσανατολισμένο σε ένα εξίσου ποιοτικό τμήμα αγοράς.

Ο Αγροτουρισμός δεν είναι απλώς μια μορφή τουρισμού. Είναι μια διαφορετική προσέγγιση στον τρόπο ζωής, μια νέα πραγματικότητα, ένα όραμα.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ-ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΙ

1. Αυτό το *μη ξενοδοχείο* στα όρη του Μυλοποτάμου είναι χώρος ξεκούρασης για τους οιονεί αστούς. Δηλαδή, όλους εμάς που ξενιτευτήκαμε στις πόλεις αφημένοι στην ύπουλη δίνη της συγκατασκευασμένης μοναξιάς και των μηχανικών θορύβων, εμάς, που χωρίς αιδώ στερήσαμε τη ζωή μας και τις αισθήσεις μας από τους ήχους, την αφή, τα χρώματα, τις γεύσεις και τα αρώματα της φύσης. Στο Έναγρον, μέσα στη φλόγα της φωτιάς του τζακιού – μια εστία στο κέντρο της κοινής τραπεζαρίας – είδαμε τη σκιά του Ομήρου να μας κλείνει πονηρά το μάτι. Είδαμε μέσα στη φλόγα τους Ιδαίους Δακτύλους να χτυπούν σίδηρο, πέτρα κι όνειρα. Είδαμε την Κρήτη του 21^{ου} αιώνα να πετά το αγκίστρι στο μέλλον, κρατώντας γερά δεμένο το μίτο με το άγιο Χτες που μας έφερε στη ζωή. Γύρω από την κοινή εστία είδαμε πως δεν είμαστε μόνοι. Πίνοντας κρασί τραγουδούσαμε το «..... σιγανά, σιγανά πατώ στη γη...» - **Γιάννης Κουγιουμτζάκης**
Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

2. Πρόκειται, τελικά, για μια τουριστική δραστηριότητα που έρχεται να ενσαρκώσει το διαφορετικό πνεύμα το οποίο πρέπει να διέπει πλέον τις συναφείς επιχειρήσεις: Απευθύνεται αποκλειστικά στον ποιοτικό τουρισμό, σε ανθρώπους που αναζητούν την επαφή με τις τοπικές κοινωνίες, αναζητούν να γνωρίσουν την κρητική ιδιαιτερότητα, όπως μπορεί να την βιώσει κανείς στην ενδοχώρα του νησιού. Είναι, τελικά, μια μορφή αντίστασης στον ισοπεδωτικό μαζικό τουρισμό, τον τουρισμό χωρίς ταυτότητα στον οποίο στηρίχτηκε μέχρι τώρα η ανάπτυξη του βόρειου τουριστικού άξονα- **Νίκος Ψιλλάκης**
Συγγραφέας – Δημοσιογράφος

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- ❧ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΕΞΑΡΧΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
- ❧ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ “ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ”
- ❧ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Φ. ΧΡΗΣΤΑΚΟΥ

ΠΗΓΕΣ INTERNET:

- www.psiloritis.net.gr
- www.in.gr
- www.agrotourism.gr
- www.crete.tournet.gr
- www.traveldailynews.gr